

De Franse filosoof en schrijver Jean Paul Sartre heeft ooit geschreven: “De hel dat zijn de anderen”. Het woord “hel” vind ik geen prettig woord, het roept van alles bij je op. En om nu de ander aan te merken als de hel, dat is nogal wat.

Maar wat bedoelt Sartre met zijn uitspraak?

Het komt erop neer dat als anderen mij belagen en bedreigen. Of mij doodongelukkig maken. Of mij vernederen en buitensluiten, ze mijn leven tot een hel kunnen maken.

Ik noem maar wat: Als een kind op school voortdurend gepest wordt en de klos is, dan zijn de medescholieren die hem of haar dit aandoen.

Als een dronken automobilist een voetganger zwaar verwondt, dan is het die ander die het leed veroorzaakt.

Als een dictator de bevolking onderdrukt en de inwoners allerlei vrijheden ontnemt, dan is het de ander, in dit geval de machthebber die dat teweegbrengt.

Als politie agenten een horde rechts-extremisten en rad-draaiers op zich zien afkomen, die hen doodsangst aanjagen, zoals vorige week bij de rellen in Den Haag, dan zijn het anderen die de agenten bedreigen.

Er zijn zoveel plekken op aarde die je kunt betitelen als een hel: Gaza, Darfoer, de Donbass, de situatie voor de immigranten in Amerika. Het zijn de kwetsbaren die zuchten en lijden onder het geweld en de druk die anderen hen aandoen.

Kortom je leven wordt grotendeels mede bepaald door anderen. Door mensen die niet alleen het goede met je voorhebben. Maar die ook je je leven volledig onderuit kunnen halen. Soms gebeurt dat op subtiele wijze.

Natuurlijk we kunnen er zelf ook aan bijdragen dat een ander zich door ons ongemakkelijk en bedreigd. Zonder dat we het soms zelf in de gaten hebben.

Leed en verdriet, we doen vaak elkaar aan. Dus ja Sartre had met zijn uitspraak ergens wel een punt.

Beide lezingen van deze morgen raken ook aan wat we dan een “hel” zouden kunnen noemen. In het boek Amos is het een rijke bovenlaag die het verziekt voor het gewone volk. En dat het volk lijdt en ten ondergaat, dat deert hen totaal niet.

Tegen dat gedrag van die zogenaamde zorgelozen en argelozen laat Amos krachtig zijn stem horen.

“Wee jullie die denken dat de onheilsdag nog ver weg is. Wee jullie die zelf de heerschappij van het geweld dichterbij brengen”.

En. waarschuwt Amos, ballingschap zal jullie deel zijn. En dan is het over en uit met jullie feesten en braspertijen en mooidoenerij.

God, houdt het recht fier overeind. De hel op aarde zal nooit het laatste woord spreken.

Iets dergelijks zien we ook doorschemeren in de gelijkenis die Jezus de Farizeeën voorhoudt.

Volgens het Lucas evangelie stonden de Farizeeën bekend als geldzuchtig. Jezus beschuldigt hen niet dat ze rijk zijn.

Want hij heeft op zich geen problemen met mensen die geld en bezittingen hebben. Wat Jezus wel hoog zit is als de rijken en machtigen zich niet bekommeren om hen die het minder goed hebben. Dat ze geen enkele vorm van solidariteit aan de dag leggen. En daarmee zit Jezus op dezelfde lijn als zijn verre voorganger Amos.

Evenals Amos laat ook Jezus een waarschuwend geluid horen in de vorm van een verhaal over een rijke en een arme

In het verhaal van Jezus komt als eerste die rijke in beeld. Deze man geniet van het leven. Hij houdt van luxe. Elke dag is het voor hem groot feest. Gierig is hij niet. Anderen laat hij delen in zijn feestvreugde en maaltijden.

Het is ook alsof hij in een eigen wereld leeft. In een eigen bubbel. Die amper weet wat er in de dagelijkse samenleving te koop is. En daardoor ziet hij een arme als Lazarus over het hoofd. Lazarus die nota bene elke dag voor zijn huis zit.

Ook de arme Lazarus leeft zo in zijn eigen kleine gesloten wereld. Door zijn zweren lopen voorbijgangers met een boog om hem heen. Straathonden vormen zijn gezelschap.

Het leven in armoede en afhankelijkheid moet voor Lazarus een hel zijn. Mede veroorzaakt door omstandigheden en door anderen. Het is een bestaan waar deze Lazarus nooit voor gekozen zou hebben.

De rijke en de arme verblijven vlak bij elkaar. Maar er gaapt een kolossale kloof tussen deze beide mannen.

De enige verbinding tussen die twee is als de rijke zijn tafel opruimt en de kruimels over het hek gooit, die Lazarus maar al te graag opvangt en opeet.

Herkennen de rijken Farizeeën zich in dit verhaal van Jezus? Voelen ze zich aangesproken? Ze geven geen krimp.

Jezus vertelt verder, want het verhaal is nog niet afgelopen. Die beide mannen komen te sterven. De rijke, stel ik me zo voor, wordt met veel ceremonieel begraven. En er zijn talloze toespraken bij zijn afscheid. Lazarus wordt in alle stilte ter aarde besteld.

En dan kantelt het verhaal. Want bij leven werd de arme bedelaar omringd door honden. Als hij sterft, zijn het engelen die hem het hemelse paradijs indragen. En krijgt hij een ereplaats, name-lijk naast niemand minder dan Abraham.

De rijke gaat de omgekeerde weg. Hij kan geen beroep meer doen op zijn rijkdom. Op zijn connecties. Zijn status.

Hij ondervindt **nu** wat Lazarus bij leven altijd meegemaakt heeft: neergeworpen te zijn op een plek, waar je niet weg kunt komen. En waar je niet voor gekozen hebt.

De rijke, die leefde in een hemel op aarde belandt in het dodenrijk, in de hades zoals er staat: de hel.

Van het comfortabele leven van de rijke is niets meer over. Hij is reddeloos verloren. Hij schreeuwt moord en brand om hulp en medelijden.

Juist hij, die nooit een blik van medeleven heeft gegeven.
 Uitgerekend hij, die nooit hulp heeft aangeboden aan de arme.

Nu pas, nu hijzelf diep in de problemen zit, heeft hij aandacht voor Lazarus.

Maar in zijn gedrag blijft de rijke nog altijd dezelfde. Hij denkt alleen aan zichzelf. Aan zijn eigen ik.

Want het is Lazarus die mag opdraven om zijn pijn en dorst weg te nemen.

Heeft omgekeerd de rijke bij leven ooit medische hulp geboden aan Lazarus, die hij elke dag vanuit zijn raam op zijn stoep kon zien zitten?

Heeft hij ooit zijn wonden verbonden?
 De bloed likkende honden weggejaagd?
 Hem een goede verzorgde maaltijd voorgezet?
 Integendeel die rijke liet de hel voor Lazarus in stand.

De boodschap mag helder zijn voor de Farizeeën. Het gaat niet om materiële rijkdom in het leven. Maar om andere zaken die tellen.

Hoe heb je God gediend?

Hoe heb je geleefd?

Wat heb je voor je naaste hebt gedaan?

Hoe heb je ingezet hebt voor de samenleving? Voor je gezin, voor je familie.

Was je voor de ander de hel om Sartre nog eens aan te halen?

Of leverde je een bijdrage aan een stukje hemel op aarde?

De rijke man mag dienen als voorbeeld en waarschuwing voor de Farizeeën. En voor vele anderen. Wees je bewust van je positie. Heb oog voor wat er speelt.

Dan tenslotte nog een keer Lazarus. In hem herken ik Jezus zelf. Hij die aan het kruis geslagen werd, was een arme en een verlatene. Kleren waren hem afgepakt.

Zijn lichaam zaten zwaar onder de wonden.

Honden stonden om hem heen.

In alle eenzaamheid is hij als een Lazarus gestorven. En nedergedaald ter helle, zoals de apostolische geloofsbelijdenis de gang van Jezus omschrijft.

Door zijn dood en opstanding was Jezus solidair met allen die niet meetelden en niet gezien werden.

Om het kwaad, de zonde van de wereld, het hoofd te bieden.

En was God in zijn zoon verbonden met allen voor wie het leven zo vaak een hel kan zijn. Jezus heeft zijn leven gegeven om ons het hemels licht op aarde te schenken. En laten wij met dat licht de vele donkere proberen plekken verlichten.